

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Факультет міжнародного туризму та економіки
Кафедра туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної (дипломної) роботи
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЙОРДАНІЇ

Виконав: студент 4 курсу, групи МТЕ-129

Спеціальність: 242 Туризм

Освітня програма: Туризмознавство

АХАДОВ Рагім Ахадович

Керівник: д.п.н., професор ВІНДЮК А.В.

Рецензент: к.г.-м.н., доцент БОРТНИКОВ Є.Г.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

Інститут, факультет Міжнародного туризму та економіки

Кафедра Туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Ступінь вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Спеціальність 242 Туризм
(шифр і назва)

Освітня програма (спеціалізація) Туризмознавство
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ТГРБ

Валентина ЗАЙЦЕВА

«___» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (ДИПЛОМНУ) РОБОТУ СТУДЕНТА

АХАДОВА Рагіма Ахадовича

1. Тема роботи (проекту) СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЙОРДАНІЇ,
керівник роботи (проекту) ВІНДЮК А.В., д.п.н., професор,
затвердженні наказом вищого навчального закладу від 09 грудня 2022 року № 426/1
2. Строк подання студентом роботи (проекту) 23.05.2023 р.
3. Вихідні дані до роботи (проекту) в роботі використанні навчальні посібники, підручники, статті наукових видань, Інтернет-джерела, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій, монографії.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) Теоретичні аспекти розвитку туризму. 2) Дослідження сучасного стану розвитку туризму Йорданії. 3) Розробка туру в Йорданію «Східний берег».
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Графічний матеріал кваліфікаційної (дипломної) роботи складає: 1 таблиця, 2 рисунка

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	ВІНДЮК А.В. професор каф. ТГРБ	31.01.2023	31.03.2023
2	ВІНДЮК А.В. професор каф. ТГРБ	31.01.2023	14.04.2023
3	ВІНДЮК А.В. професор каф. ТГРБ	31.01.2023	28.04.2023
Нормо контроль	ГУРОВА Д.Д., доцент каф. ТГРБ	31.01.2023	10.05.2023

7. Дата видачі завдання 31 січня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	31.01.2023	виконано
2	Вивчення літературних джерел	01.02-15.02.2023	виконано
3	Збір матеріалу на кваліфікаційну роботу	16.02-28.02.2023	виконано
4	Групування та аналіз зібраного матеріалу	01.03-15.03.2023	виконано
5	Виконання першого розділу	31.03.2023	виконано
6	Виконання другого розділу	14.04.2023	виконано
7	Виконання третього розділу	28.04.2023	виконано
8	Формування висновків та рекомендацій	03.05.2023	виконано
9	Оформлення кваліфікаційної роботи	10.05.2023	виконано
10	Перевірка роботи на плагіат	12.05.2023	виконано
11	Перевірка роботи керівником	15.05.2023	виконано
12	Одержання відгуку та рецензії	16.05.2023	виконано
13	Попередній захист кваліфікаційної роботи	17.05.-19.05.2023	виконано
14	Подання роботи на кафедру	23.05.2023	виконано
15	Захист кваліфікаційної роботи	30.05.-02.07.2023	виконано

Студент

_____ (підпис)

Рагім АХАДОВ

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Андрій ВІНДЮК

_____

РЕФЕРАТ

Метою кваліфікаційної (дипломної) роботи є дослідження сучасного стану розвитку туризму Йорданії та розробка туру «Східний берег». Виходячи з поставленої мети, доцільно виконати такі **завдання**: розглянути теоретичні аспекти розвитку туризму; дослідити сучасний стан розвитку туризму Йорданії; розробити тур в Йорданію.

Об'єктом дослідження є туризм в Йорданії.

Предметом дослідження є визначення перспектив розвитку туризму Йорданії.

Методи дослідження: порівняння, узагальнення, аналіз літературних джерел та Інтернет-ресурсів, аналітико-дослідницький метод, статистичний метод, описовий, прийоми економічного аналізу (табличний, порівняння, групування, графічний), методи пошуку і збору даних.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правова та законодавча база Йорданії, підручники, навчальні посібники, наукові статті, монографії, матеріали міжнародних та вітчизняних конференцій, форумів та семінарів, дані первинного бухгалтерського обліку, фінансової і статистичної звітності, Інтернет-ресурси з проблематики дослідження, сайти компаній, власні дослідження, тощо..

Практичне значення результатів полягає в тому, що отримані в дипломній роботі результати аналізу сучасного стану туризму в Йорданії можуть бути використані при викладанні дисциплін «Міжнародний туризм», «Туроперейтинг» та «Спеціалізований туризм» для студентів спеціальності 242 «Туризм».

Апробація результатів кваліфікаційної (дипломної) роботи. Основні результати дослідження доповідалися й обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства» (м. Запоріжжя, 25 листопада 2022 р.), за результатами яких опубліковано тези доповідей.

Структура. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань (31 найменування), двох додатків.

Обсяг. Загальний обсяг роботи становить 64 сторінки комп'ютерного тексту (2,49 авт. арк.), основний зміст роботи викладено на 58 сторінках (2,06 авт. арк.).

Графічний матеріал. Робота містить 1 таблицю та 2 рисунки.

АНОТАЦІЯ

Ахадов Р. Сучасний стан розвитку туризму Йорданії. – Кваліфікаційна (дипломна) робота.

У роботі розглянуто сучасний стану розвитку туризму Йорданії, теоретичні аспекти розвитку туризму; надана характеристика культурно-історичним, природним пам'яткам Йорданії. Розроблено тур в Йорданію «Східний берег». Визначено перспективи розвитку туризму в Йорданії. Цінність результатів дослідження полягає у виявленні нових туристичних продуктів Йорданії.

Ключові слова: туризм, Йорданія, природні ресурси, історико-культурні пам'ятки, сучасний стан, перспективи розвитку, програма.

ANNOTATION

Akhadov R. The current state of tourism development in Jordan. – Qualifying work.

The work examines the current state of tourism development in Jordan, theoretical aspects of tourism development; cultural, historical, and natural sights of Jordan are described. A tour to Jordan "East Bank" has been developed. The prospects for the development of tourism in Jordan have been determined. The value of the research results lies in the discovery of new tourism products in Jordan.

Key words: tourism, Jordan, natural resources, historical and cultural monuments, current state, development prospects, program.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ
І ТЕРМІНІВ

ВВП – валовий внутрішній продукт

див. – дивись

дод. – додаток

ІДІЛ – Ісламська держава Іраку та Леванту

ін. – інше

млн. – мільйон

млрд. – мільярд

ПДВ – податок на додану вартість

р., рр. – рік, роки

рис. – рисунок

св. – святий

ст. – століття

США – Сполучені Штати Америки

табл. – таблиця

тис. – тисяча

ВВ – Bed and Breakfast

GMT – Greenwich Mean Time

JOD – йорданський динар

\$ – долар США

% – відсоток

°C – градус за Цельсієм

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ	12
1.1. Історія розвитку подорожей та туризму	12
1.2. Характеристика видів туризму	16
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЙОРДАНІЇ	20
2.1. Аналіз стану розвитку туризму Йорданії	20
2.2. Культурно-історичні, природні пам'ятки Йорданії	25
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТУРУ В ЙОРДАНІЮ «СХІДНИЙ БЕРЕГ»	36
ВИСНОВКИ	56
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	59
ДОДАТКИ	62
Додаток А	63
Додаток Б	64

ВСТУП

Туризм – це індустрія, яка найбільш стрімко розвивається не лише в Йорданії, а й у всьому світі. Більше мільярда людей постійно подорожують. У багатьох розвинених країнах світу рівень ВВП залежить від туризму. Серед них Іспанія, Франція, Італія, Британія. У Йорданії ця частка складає 30%, фактично третина від ВВП. Йорданія – країна з багатою історією та культурою, що знаходиться на перетині різних цивілізацій і має багатий туристичний потенціал. У цій дипломній роботі буде досліджено сучасний стан розвитку туризму в Йорданії, а також розглянуті основні проблеми та перспективи його подальшого розвитку.

В даний час Йорданія активно розвиває свій туристичний сектор, пропонуючи відвідувачам багатий вибір туристичних маршрутів та послуг. В країні існують туристичні атракції для будь-якого смаку – від історичних пам'яток до природних парків та курортів на березі Червоного моря. За останні роки Йорданія змогла залучити значну кількість іноземних туристів та створити нові робочі місця в туристичному секторі. Йорданія – найбільший у світі природний СПА-курорт. Літо м'яке, навіть у найспекотнішу пору, оскільки сонячні промені проходять через природні атмосферні фільтри, а найнижча точка – близько 500 метрів нижче рівня моря. Наповненість повітря киснем на 10% вища, ніж, наприклад, в Україні. Вода дуже солоня, наповнена мінералами, має унікальні цілющі властивості. Це унікальне місце на землі, єдине, де поєднані такі особливості та такі визначні місця.

Однак, разом з тим, існують також проблеми, які необхідно вирішувати для подальшого розвитку туризму в Йорданії. Це, зокрема, нестабільна політична ситуація у регіоні, недостатня інфраструктура та невисока якість послуг, а також зміни клімату та інші екологічні проблеми.

Оскільки туризм є важливою складовою економіки Йорданії та має великий потенціал для подальшого розвитку, результати даної дипломної

роботи можуть стати важливим внеском у планування стратегії розвитку туризму в країні та сприяти залученню більшої кількості іноземних туристів.

Питання розробки турів розглядали різні науковці, серед яких слід виділити: Горбуліна Ю. О., Радченко О. М., Панова І. О., Журавчак Я. З., Фесенко Г. О., Давиденко І. В., Олійник В. В., Шикіна О. В., Стукальська Н. М., Антоненко А. В., Богатирьова, Г. А., Головань М. Г., Горіна Г. О., Снігур К. В., Крижимінська Є. Г. та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження сучасного стану розвитку туризму Йорданії та розробка туру «Східний берег».

Завдання роботи:

- розглянути теоретичні аспекти розвитку туризму;
- дослідити сучасний стан розвитку туризму Йорданії;
- розробити тур в Йорданію.

Об'єктом дослідження є туризм в Йорданії.

Предметом дослідження є визначення перспектив розвитку туризму Йорданії.

Методи дослідження: порівняння, узагальнення, аналіз літературних джерел та Інтернет-ресурсів, аналітико-дослідницький метод, статистичний метод, описовий, прийоми економічного аналізу (табличний, порівняння, групування, графічний), методи пошуку і збору даних.

Інформаційну базу дослідження становлять статистичні дані Всесвітньої туристичної організації, служби статистики України, монографії, наукові публікації, Інтернет-ресурси.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що отримані в дипломній роботі результати аналізу сучасного стану туризму в Йорданії можуть бути використані при викладанні дисциплін «Міжнародний туризм», «Туроперейтинг», «Спеціалізований туризм» для студентів спеціальності «Туризм».

Апробація кваліфікаційної роботи. Основні результати, які викладені в кваліфікаційній дипломній роботі, доповідалися й обговорювалися на

Міжнародній науково-практичній конференції «Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства» (м. Запоріжжя, 25 листопада 2022 р., Національний університет «Запорізька політехніка») за результатами, якої опубліковано тези доповідей [36].

Кваліфікаційна дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань (36 найменувань) та додатків (2 позиції). Загальний обсяг роботи становить 64 сторінки комп'ютерного тексту, основний зміст роботи викладено на 58 сторінках. Робота містить 1 таблицю та 2 рисунка.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

1.1. Історія розвитку подорожей та туризму

Історія розвитку подорожей та туризму починається з давніх часів і пройшла через значні зміни. Розглянемо більш детально.

Подорожі мають давні коріння. У давніх цивілізаціях, таких як давньоєгипетська, давньогрецька та римська, люди вже відвідували місця цікавостей, храми, басейни та інші пам'ятки. Однак, ці подорожі мали переважно релігійний або торговий характер.

Епоха Відродження (XIV – XVI століття) відіграла важливу роль у розвитку подорожей та туризму. Подорожі стали популярнішими серед багатих людей, які мали можливість відвідувати місця культурного та історичного значення. Тоді були відкриті перші туристичні маршрути, і були створені перші картографічні матеріали для подорожуючих.

У XIX столітті відкриття залізниці та пароплавства значно полегшили подорожі. Подорожі стали швидшими, безпечнішими і комфортабельнішими. Це призвело до зростання числа туристів, які могли досліджувати нові регіони та країни. Перша світова війна призупинила багато туристичних активностей, але після війни туризм почав відновлюватися. З'явилися перші туристичні агенції, а масовий туризм став доступним для більш широких верств населення [18].

В 20-х роках XX століття розвиток комерційної авіації привів до з'явлення перших регулярних авіа-рейсів. Це зробило подорожі між континентами швидшими та більш доступними для туристів. З появою реактивних літаків у 1950-х роках подорожі стали ще швидшими і комфортабельнішими. З появою телебачення, радіо та інших масових засобів комунікації туристична інформація стала більш доступною. Люди отримали змогу побачити та почути про різні туристичні місця, що спонукало більше людей до подорожей. Відкриття Інтернету та розвиток онлайн-бронювання

зробили процес планування та бронювання поїздок ще зручнішим.

Сьогодні туризм став однією з найбільш швидко розвиваючих галузей у світі. З'явилися нові форми туризму, такі як екологічний туризм, пригодницький туризм, культурний туризм та медичний туризм. Люди все більше цінують взаємодію з місцевими культурами та природними ресурсами.

Глобальні події, такі як пандемія COVID-19, мають великий вплив на галузь туризму. З'явилися обмеження щодо міжнародних подорожей, закриття кордонів та зміни в туристичних протоколах безпеки. Водночас, ця ситуація також прискорила розвиток віртуального туризму та місцевого туризму, коли люди відкривають нові аспекти своїх рідних країн та регіонів.

Розвиток цифрових технологій приніс багато нововведень у галузі туризму. Додатки для мобільних пристроїв, онлайн-платформи для пошуку та бронювання готелів, квитків на транспорт, екскурсій та інших послуг стали невід'ємною частиною туристичного досвіду. Використання віртуальної реальності, розширеної реальності та додатків з маршрутами та путівниками сприяє більш інтерактивному та насиченому подорожньому досвіду. Зростання впливу соціальних мереж та онлайн-спільнот створює нові можливості для обміну досвідом та рекомендаціями щодо подорожей. Люди шукають відгуки та поради від інших подорожніх, а також діляться своїми враженнями та фотографіями. Це стимулює розвиток більш освічених та свідомих туристів [7].

З огляду на зростання усвідомлення екологічних проблем, туристична галузь стала активно займатися питаннями сталого розвитку. Багато туристичних компаній та закладів впроваджують екологічно чисті практики, зменшують вплив на природу та культурне спадщина, пропонуючи екологічно-орієнтовані туристичні пропозиції.

Недавній прогрес у галузі космічних технологій відкриває нові горизонти для подорожей та туризму. Приватні компанії, такі як SpaceX та Blue Origin, працюють над розвитком космічних туристичних подорожей, що

дозволить людям відвідати космос [13].

Зростання використання віртуальної реальності та доповненої реальності в туризмі дозволяє людям віртуально відвідати місця, які можуть бути недоступні або віддалені. Це відкриває нові можливості для віртуальних екскурсій, віртуального підкорення горів та інших захоплюючих подорожей.

Зростання інтересу до здорового способу життя та благополуччя спричиняє розвиток туризму для здоров'я. Люди шукають місця, де можна відновитися, розслабитися та займатися різноманітними видами фізичної активності, такими як СПА-курорти, йога-ретрити та екологічні санаторії.

Туризм стає все більш глобальним, з поступовим розширенням популярних напрямків та відкриттям нових місць. Люди все більше охоче відвідують віддалені країни та менш відомі регіони, щоб досліджувати нові культури, традиції та природні красоти.

Розвиток подорожей та туризму – це неперервний процес, який відображає суспільні, технологічні та культурні зміни. З кожним новим кроком люди мають більше можливостей для відкриття світу та насолодження подорожами.

Туризм сприяє зближенню культур та сприйняттю різноманітності. Подорожуючи, люди зустрічаються з іншими народами, вивчають їхню історію, традиції, мову та кулінарію. Це сприяє розумінню та толерантності між різними культурами та народами [17].

Зростає популярність екотуризму, спрямованого на збереження природи та діяльність у гармонії з навколишнім середовищем. Люди більш усвідомлені щодо впливу своїх подорожей на природу та стежать за екологічно чистими варіантами туризму, такими як екопоселення, екскурсії в природні заповідники та екотрекінг.

Росте участь туристів у громадських та волонтерських ініціативах під час подорожей. Люди долучаються до проєктів з охорони довкілля, розвитку місцевих спільнот, реставрації культурних пам'яток та інших діяльностей, спрямованих на покращення соціально-економічного стану та сталості

місцевих регіонів. З'являється тенденція до поєднання різних видів подорожей та досвідів у рамках однієї поїздки. Люди більш схильні до мультиплекс-туризму, коли вони комбінують пляжний відпочинок з культурною екскурсією, пригодницькими активностями та шопінгом, щоб отримати різноманітний та насичений досвід [27].

Туризм стає не тільки засобом відпочинку, але і способом саморозвитку та самоствердження. Люди шукають викликів та нових вражень, які допомагають їм розвиватися, набувати нові навички та виявляти свої потенціали. Туризм сприяє зближенню різних культур та створює можливості для обміну досвідом, знаннями та традиціями між людьми з різних країн та регіонів.

Сьогодні все більше туристів стають усвідомленими про екологічні проблеми та вплив своїх подорожей на навколишнє середовище. Це приводить до збільшення популярності екологічно чистих форм туризму, таких як екотуризм та сталі туристичні практики.

Зростає інтерес до подорожей, спрямованих на покращення фізичного та психологічного благополуччя. Люди відвідують СПА-курорти, йога-ретрити, медичні санаторії та інші заклади, щоб відновити силу, розслабитися та підтримувати своє здоров'я.

Розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для туризму. Від віртуальної реальності та доповненої реальності до мобільних додатків та онлайн-платформ, технології змінюють спосіб, яким ми плануємо та проводимо свої подорожі.

З появою комерційних космічних компаній, таких як SpaceX та Blue Origin, космічні подорожі стають все більш доступними. Люди мають можливість відвідати космос і пережити неймовірні пригоди за межами Землі.

Поряд з традиційними туристичними напрямками, з'являються нові цікаві місця, які привертають увагу подорожуючих. Винний туризм, гастрономічні екскурсії, пригодницькі подорожі та культурні імерсії – це лише кілька прикладів нішевих ринків, які набувають популярності.

1.2. Характеристика видів туризму

Надамо характеристику видів туризму. Туризм може бути класифікований за метою подорожі, розглянемо деякі види туризму.

Культурний туризм. Орієнтований на відвідування історичних пам'яток, музеїв, храмів, архітектурних споруд та інших культурних об'єктів для вивчення і розуміння різних культур. Цей вид туризму орієнтований на вивчення та розуміння культурного спадку різних народів. Туристи відвідують історичні пам'ятки, музеї, галереї мистецтва, архітектурні споруди та інші культурні об'єкти. Вони досліджують традиції, звичаї, кухню та мистецтво країни, що відвідують. Культурний туризм сприяє зближенню різних культур і розумінню різноманітності світу. Основна мета: вивчення та дослідження культурного спадку, історії та мистецтва. Об'єкти інтересу: історичні пам'ятки, музеї, галереї, театри, архітектурні споруди, традиції та фольклор. Значення: збереження та пропаганда культурного спадку, культурний обмін та взаєморозуміння між народами [3].

Пляжний туризм: Відпочинок та розваги на пляжах, часто пов'язаний з морськими або океанськими курортами, розвагами на воді та сонячними ваннами. Цей вид туризму спрямований на відпочинок на пляжах, зазвичай на морських або океанських курортах. Туристи насолоджуються сонячними ваннами, плаванням у морі, пляжними розвагами та спортом на воді, такими як серфінг, каякінг, дайвінг тощо. Пляжний туризм є популярним у відпустках та літніх місяцях, коли люди шукають відпочинку та розваг на березі моря. Основна мета: відпочинок, релаксація та насолодження сонцем та пляжем. Об'єкти інтересу: пляжі, курорти, морські та океанські активності, водні види спорту. Значення: відновлення енергії, відпочинок від повсякденних справ, насолодження морськими краєвидами та активностями.

Пригодницький туризм: Включає екстремальні види активностей, такі як альпінізм, скелелазіння, спелеологія, рафтинг, сафарі, скайдайвінг, сноубординг та інші, які забезпечують дозу адреналіну та виклик. Цей вид

туризму привертає людей, які люблять активний відпочинок та екстремальні враження. Він включає такі види активностей, як альпінізм, скелелазіння, спелеологія, рафтинг, скайдайвінг, сноубординг, сафари, велосипедні тури, трекінг та багато інших. Пригодницький туризм надає можливість випробувати свої межі, отримати адреналін та насолодитися незабутніми пригодами. Основна мета: отримання екстремальних вражень та активний відпочинок. Об'єкти інтересу: гори, річки, ліси, печери, екстремальні види спорту та активності. Значення: випробування себе, підкорення природних перешкод, отримання адреналіну та незабутніх пригод.

Екологічний туризм (екотуризм). Зосереджений на відвідуванні природних заповідників, національних парків, екологічно чистих регіонів з метою вивчення та захисту природи. Цей вид туризму спрямований на відвідування природних заповідників, національних парків, регіонів з багатим біорізноманіттям та екологічно чистих місць. Екотуристи досліджують та насолоджуються природою, здійснюють екскурсії до лісів, гір, водоспадів, рифів та інших природних об'єктів. Важливою частиною екотуризму є збереження та охорона довкілля, а також сприяння сталому розвитку місцевих спільнот. Основна мета: дослідження та збереження природи, біорізноманіття та екосистем. Об'єкти інтересу: природні заповідники, національні парки, екологічно чисті регіони, екскурсії до природних об'єктів. Значення: охорона природи, збереження біорізноманіття, екологічна свідомість, сталий розвиток [17].

Медичний туризм. Подорожі з метою отримання медичного лікування, реабілітації, СПА-процедур, косметичних послуг або інших медичних процедур. Це підприємницька галузь, яка комбінує медичні послуги з туризмом. Люди подорожують за кордон, щоб отримати медичне лікування, реабілітацію, косметичні процедури, стоматологічну допомогу та інші медичні послуги. Вони шукають якісні та доступні медичні послуги, використовуючи переваги більш низьких вартостей у деяких країнах та відвідуючи сучасні медичні заклади. Основна мета: отримання медичного

лікування, реабілітації або косметичних процедур. Об'єкти інтересу: медичні заклади, клініки, СПА-центри, санаторії. Значення: покращення здоров'я, доступність якісних медичних послуг, розвиток медичної індустрії [27].

Гастрономічний туризм: Подорожі, спрямовані на вивчення та насолоду кулінарними традиціями, стравами та напоями різних культур. Цей вид туризму пов'язаний з вивченням та насолодою місцевою кухнею, традиціями та культурою готування їжі. Туристи відвідують винні погреби, ферми, ресторани, кулінарні фестивалі, де вони мають можливість спробувати традиційні страви, ставити запитання шеф-кухарям, брати участь в кулінарних майстер-класах та знайомитися з місцевими продуктами. Основна мета: дослідження і насолодження місцевою кухнею, гастрономічними традиціями та культурою готування їжі. Об'єкти інтересу: ресторани, кулінарні фестивалі, ферми, винні погреби, гастрономічні тури та екскурсії. Значення: вивчення культурної спадщини через їжу, пробування місцевих страв, сприяння розвитку гастрономічної сфери.

Бізнес-туризм. Подорожі, пов'язані з бізнес-зустрічами, конференціями, виставками та іншими подіями, що стосуються професійної діяльності. Цей вид туризму пов'язаний з подорожами, які мають бізнес-цілі. Люди подорожують для участі в конференціях, семінарах, виставках, зустрічах та інших подіях, що стосуються їх професійної діяльності. Бізнес-туристи також можуть використовувати цю можливість для розвитку мережі контактів та здійснення нових бізнесових зв'язків. Основна мета: подорожі з бізнес-цілями, зустрічі, конференції, виставки та інші професійні заходи. Об'єкти інтересу: конференц-центри, бізнес-готелі, виставкові центри, бізнес-зустрічі. Значення: зміцнення професійних зв'язків, обмін знаннями та ідеями, розвиток бізнесу [26].

Релігійний туризм: Відвідування святинь, святих місць, паломництва до релігійних об'єктів та проведення релігійних обрядів. Це вид туризму, пов'язаний з відвідуванням святих місць, святинь, паломництвом та релігійними об'єктами. Люди здійснюють поїздки з релігійною метою, щоб

відвідати святі місця своєї віросповіді, виконати релігійні обряди, молитися та знайти духовну науку. Основна мета: відвідування святих місць, паломництва, релігійних об'єктів та духовного відродження. Об'єкти інтересу: храми, монастирі, святині, релігійні пам'ятки, паломницькі місця. Значення: духовний розвиток, релігійні обряди та практики, культурний обмін [5].

Спортивний туризм: Подорожі для участі в спортивних подіях, таких як марафони, футбольні матчі, гольф-турніри, снігові види спорту тощо. Цей вид туризму пов'язаний з активним виконанням або спостереженням спортивних подій та змагань. Люди подорожують для участі у спортивних заходах, таких як марафони, гольф-турніри, футбольні матчі, олімпійські ігри та інші спортивні події. Крім участі, туристи також можуть спостерігати за спортивними змаганнями та підтримувати свої улюблені команди чи спортсменів. Основна мета: участь або спостереження за спортивними змаганнями та активні види відпочинку. Об'єкти інтересу: стадіони, спортивні комплекси, спортивні заходи, гірські курорти, водні спортивні центри. Значення: фізичний активність, спортивна розвага, підтримка спорту та спортсменів.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЙОРДАНІЇ

2.1. Аналіз стану розвитку туризму Йорданії

Йорданія – історична земля. Кожен її куточок зберігає сліди великих подій, які вплинули на весь світ. Перебування в Йорданії схоже на чудо: будинки з білого каменю на фоні чистого голубого неба, пустелі, оливкові сади, Червоне море з його неповторною флорою та фауною і, звичайно ж, цілюще Мертве море.

Йорданія – мусульманська країна, але достатньо сучасна. Тут не настільки потрібно хвилюватися про одяг або боятися національних та релігійних конфліктів. Місцеві жителі – дружелюбні і дуже гостинні. І, попри чутки, Йорданія була і залишається спокійною, цивілізованою країною, де практично кожен розмовляє англійською мовою, а дехто навіть і російською.

За свою історію Йорданія перебувала під впливом різних цивілізацій, народів та імперій. Це подарувало Йорданії багате різноманіття культурних та історичних пам'яток [11].

Йорданія має багату історію, яка приваблює туристів з усього світу. Туризм в країні розвивався протягом багатьох століть, починаючи з часів давніх цивілізацій, таких як набатеї та римляни. Столиця Йорданії: Амман.

Історія Йорданії була визначена її географічним положенням на перехресті торгових маршрутів, що сполучали Єгипет, Сирію та Месопотамію. Протягом багатьох століть це територія була під владою різних імперій, включаючи асирійську, перську, римську, візантійську, арабську, турецьку та британську.

У 1921 році йорданська територія стала частиною Британської мандатної Палестини, а в 1946 році вона стала незалежною королівською монархією, яка отримала назву Йорданія.

Протягом наступних десятиліть Йорданія була свідком численних

політичних конфліктів, зокрема з Ізраїлем та Палестиною. У 1967 році Ізраїльсько-арабська війна призвела до окупації Західного берега Йордану, а також до приєднання до Йорданії Східного Єрусалиму. Протягом 1990-х років Йорданія активно брала участь в переговорах з Ізраїлем, що призвело до підписання мирного договору в 1994 році [29].

Сучасна Йорданія є конституційною монархією, у якій король є головою держави, але не має повних законодавчих повноважень. Економіка Йорданії досить розвинена і базується на торгівлі, туризмі та виробництві. Йорданія також знаходиться в напруженому регіоні Близького Сходу і відіграє важливу роль у стабілізації ситуації в регіоні.

У 2011 році Йорданія також була затягнута в арабську весну, що призвело до масових протестів та змін у політичному житті країни. У наступні роки у Йорданії були проведені реформи, спрямовані на підвищення ефективності управління країною та зміцнення прав людини.

У 2020 році Йорданія, так само як і багато інших країн, зазнала впливу пандемії COVID-19. Уряд Йорданії вживав заходів для боротьби з поширенням вірусу, включаючи закриття кордонів та введення карантинних обмежень.

Загалом, Йорданія є важливим гравцем на Близькому Сході, який домінує в галузі торгівлі, енергетики та транспорту. Країна має багату культурну спадщину, що привертає значну кількість туристів кожного року. Вона також відіграє важливу роль у міжнародних дипломатичних відносинах та стабілізації ситуації на Близькому Сході.

Герб Йорданії був прийнятий у 1921 році. Він складається зі зображення лева, що стоїть на задніх лапах, з правою передньою лапою на мечі. Лев стоїть на зеленому тлі, що символізує рослинність країни, а над ним є червона зірка, яка символізує єдність арабських народів. На гербі також є напис «المملكة الأردنية الهاشمية» (Ал-Мамлакә Аль-Урдуніууа Аль-Хәшіміууа), що перекладається як «Хашимське Йорданське Королівство» (див. дод. А).

Історія герба пов'язана з історією Хашимської династії, яка керувала Йорданією з 1921 року. Лев на гербі є символом Хашимської династії і походить від їхнього прозвища «Леви пустелі». Меч, на якому стоїть лев, символізує силу і мужність. Червона зірка нагадує про зв'язок Йорданії з іншими арабськими країнами та про єднання всіх арабських народів. Загалом, герб Йорданії є важливим символом країни, що відображає її історію та культуру. Він є візитною карткою країни і використовується у багатьох державних справах, включаючи паспорти, грошові знаки та офіційну документацію Йорданії [12].

Станом на 2021 рік, населення Йорданії оцінюється приблизно в 10.2 мільйонів осіб. Йорданія займає місце в межах 60 – 65 найбільших країн світу за чисельністю населення. Більшість населення складають араби, зокрема більшість з них є сунітами мусульманами, але є також значна кількість християн і малих груп етнічних меншин.

Йорданія має досить високий рейтинг в світі. У 2021 році Йорданія посідала 78 місце у світовому рейтингу за індексом людського розвитку (Human Development Index) ООН, що свідчить про високий рівень життя та розвитку країни. Крім того, Йорданія є важливим економічним центром Близького Сходу, що використовується як транзитна країна для багатьох продуктів, що імпортуються та експортуються в регіоні.

Площа Йорданії становить близько 89342 квадратних кілометрів. Йорданія має довжину кордонів близько 1619 км, країна розташовується на 95 місці серед 190 країн світу за площею.

Столицею та найбільшим містом Йорданії є Амман, де проживає близько 4 мільйонів осіб. Іншими великими містами країни є Зарка, Ірбід та Акаба [14].

Географічне місцезнаходження Знаходиться країна в західній частині Азії та має кордони зі Сирією на півночі, Іраком на північному сході, Саудівською Аравією на південному сході та західному напрямках, а також з Єгиптом на заході, вздовж кордону з Палестинською автономією. Також у

Йорданії є прибережна лінія до Червоного моря на південному заході (див. дод. Б).

Клімат Йорданії в основному є пустельним або напівпустельним. На півночі країни є помірний клімат з вологими зимами і спекотними літами. Взагалі, в Йорданії панує місцевий клімат, що характеризується високою температурою, малою кількістю опадів і високою вологістю в пустелі.

Влітку температура може сягати більше 40 градусів Цельсія, особливо в долинах річок та нижче рівня моря. Взимку температура зазвичай не опускається нижче 10 градусів Цельсія, але високогір'я можуть бути сніжними [10].

Кращий час для відвідування Йорданії – весна або осінь, коли температура повітря є приємною та опадів більше. Також Йорданія має досить сильні вітри, особливо вздовж узбережжя Червоного моря, які можуть становити проблему для людей, які мають проблеми з диханням або чуттєвість до пилу.

Офіційна валюта Йорданії – динар, позначається як JOD. Станом на квітень 2023 року, курс динара Йорданії є стабільним, але він може коливатися в залежності від економічної ситуації в країні. Щодо відношення до гривні, долара та євро, то курс динара Йорданії може змінюватися відносно цих валют. Однак, наприклад, станом на квітень 2023 року, орієнтовні курси динара Йорданії відносно долара та євро складають близько 0,71 JOD за 1 долар США та 0,83 JOD за 1 євро. Відношення до гривні може змінюватися залежно від валютного курсу національної валюти України. Динар дорожчий долара приблизно в півтори рази. Обміняти валюту можна в аеропорту (це буде найвигідніше), в банках, обмінних пунктах і великих готелях.

Приблизний курс переводу валют:

1 йорданський динар = 1,49 дол. США (1 USD = 0,67 JD)

1 йорданський динар = 1,176 євро (1 EUR = 0,85 JD) станом на травень 2023 року.

Час в Йорданії відповідає Східноєвропейському часу за зимовим періодом (GMT+2) та Східноєвропейському літньому часу (GMT+3) за літнього періоду. Таким чином, різниця між часом в Йорданії та Києві залежить від того, чи є зараз зима чи літо. Зимою різниця між часом в Йорданії та Києві складає 1 годину: коли в Києві 12:00, в Йорданії буде 13:00. Літом різниця між часом в Йорданії та Києві складає 2 години: коли в Києві 12:00, в Йорданії буде 14:00 [29].

Офіційною релігією в Йорданії є іслам. Приблизно 95% населення країни відноситься до мусульманської віри, з яких більшість – суніти. У країні також є християнські та езидські меншини, які становлять близько 4% населення, а також дуже маленькі спільноти бахаї, шабаків та інших релігійних груп.

В Йорданії іслам відіграє значну роль у суспільстві та культурі, і мусульмани йдуть на молитву в мечеті п'ять разів на день. Країна також має багату історію та архітектурну спадщину, пов'язану з ісламом, зокрема, тут знаходяться такі визначні пам'ятки, як мечеть Аль-Хасан, мечеть Аль-Хусейн та мечеть Красного міста. Однак, в Йорданії існує повага до всіх релігій та культур, і країна відома своїм толерантним підходом до інших релігій та національностей.

Рамадан – священний місяць посту. Дата його початку визначається по місячному календарю. На період Рамадану правовірні мусульмани від сходу до заходу сонця утримуються від їжі, пиття, куріння та інших благ і цілком присвячують себе молитві. В цей період в мусульманських країнах відчутно знижується ділова активність, зменшується робочий день, посилюються релігійні настрої.

В день не рекомендується їсти, пити або курити в публічних місцях. Більшість магазинів, банків і офісів відкриваються о 9:00 і закриваються о 14:00. В період Рамадану торгівля алкоголем по всій країні заборонена, і тільки іноземцям – не мусульманам у великих готелях дозволяють замовляти міцні напої [10].

Безпека туристів, незважаючи на те, що Йорданія межує з Сирією, Іраком, Ізраїлем – країна тиха і дуже мирна. Тут безпечно гуляти вуличками в любий час дня і ночі. Тим не менше, жінкам не рекомендується одним виходити ввечері у відкритому одязі.

2.2. Культурно-історичні, природні пам'ятки Йорданії

Культурне багатство та історичні пам'ятки – Йорданія має багату культурну спадщину та історичні пам'ятки, вони приваблюють туристів з усього світу та становлять один з головних приводів для відвідування Йорданії.

Серед найбільш відвідуваних: чудово зберігся місто колон – Джераш (в місті 2 амфітеатру (Північний і Південний), 17 церков, кілька добре збережених стародавніх брукованих вулиць, обрамлених колонами, які виконані в різних стилях), а також інші міста римського Декаполіса (Десятимістя); фортеці хрестоносців і Мамлюков; палаци омеядських халіфів; величезна кількість місць, так або інакше пов'язаних з Старим і Новим Заповітом (туристам зазвичай показують тільки меморіал Мойсея на горі Небо, стоячи на якій, згідно з переказами, пророк в перший і останній раз побачив землю, до якої Бог вів його 40 довгих років і на якій він, згідно з тим же переказом, знайшов свій останній притулок) [6].

Йорданія – це справжнє місце хрещення Ісуса на річці Йордан і Макавір – місце відсікання голови Іоанна Хрестителя; сірчані і мінеральні джерела, в яких колись пестив своє тіло цар Юдеї Ірод Великий і печера, в якій переховувався Лот зі своїми дочками після падіння Содому і Гаморри; це оливкові гаї, сосни і пальми; це гори, схожі на Синайські і несхожий ні на що Ваді Рам, в якому знімався фільм про Лоуренса Аравійському.

Йорданія – це можливість відвідати висічену в тілі нубійського песчанника Петру – творіння набатеев, яке російська преса незмінно величає «дев'ятим чудом світу». Петра є найбільш відвідуваною і цікавою

історичною пам'яткою Йорданії і занесена ЮНЕСКО в «Список світової спадщини». Він розташовується в 260 км на південь від Аммана, а вхідний квиток сюди коштує \$30. Місто, а точніше, те, що від нього залишилося (палаці, житлові споруди, круті сходи, громадські будівлі, мощені вулички), справляє незабутнє враження. «Воістину унікально це незвичайне диво, червоно-рожеве місто молодше лише самого часу», – так описував Петру англійський поет і мандрівник Дін Бургонь. Про давньої столиці згадували також Страбон у своїй славнозвісній «Географії» і Пліній в «Природній історії». Тут більше 800 різних об'єктів, переважна більшість яких цілком висічено в гірській породі. Перші поселення виникли тут 4000 років тому. Сьогодні саме до Петра прагне переважна більшість туристів. Деякі, що прямують транзитом в держави Перської Затоки, спеціально планують зупинку в Йорданії, щоб побачити це загадкове і чарівне місце. Біблійні місця. П'ять з них визнані Ватиканом великими святинями. Мадаба (біблейська Медеба) знаходиться в 30 км на південь від Аммана. У центрі міста до цих пір збереглися залишки дороги і міських споруд. Розташована тут грецька християнська церква Св. Георгія в Мадабе знаменита вмонтованою в її підлогу картою Близького Сходу, створеної в період правління імператора Юстиніана. На карті відображені міста, річки, Мертве і Середземне моря. Місто часто називають «містом мозаїк» – їх тут дійсно безліч. Можна подивитися знаменитий археологічний парк Мадаби з його руїнами церков, вілл і вулиць. Одним з найбільш відвідуваних є меморіал Мойсея на горі Небо – саме тут за переказами був похований пророк Мойсей. Звідси, з вершини високого пагорба, з якого проглядається Мертве море, долина річки Йордан і Єрихон, він побачив землі, до яких вів свій народ 40 років. Одна з важливих пам'яток країни – Мертве море. Деякі туристи спеціально приїжджають сюди заради відновлює відпочинку і лікування різних захворювань, інші ж зупиняються тут під час подорожей по країні заради одного купання в цілющих маслянистих водах. «Замки пустелі» – так називаються залишки замків, фортець, сторожових веж, караван-сараїв і

укріплених палаців. Основне місце серед них займають замки хрестоносців і омейядському палаці. Їх можна відвідати слідуючи в Акаба або в східні райони країни. У Караке і Шобак знаходяться 2 середньовічних замки, побудованих хрестоносцями в XII ст. Два інших замку – Хабіс і Вуейра – знаходяться в Петра. До XII ст. відноситься і Аджлунская фортеця, що служила опорною базою Салах-Еддін (Саладдін) під час ведення кампанії по вигнанню хрестоносців з Йорданії і Палестини. Каср («палац» по-арабськи) Амра з його фресками, загадковий Каср Хараана, Каср Халлябат, Азракській замок з чорного базальту і інші дивовижні споруди [11].

Розглянемо більш детально декілька культурно-історичних пам'яток, які варто відвідати в Йорданії.

Петра – давнє місто кам'яної доби, відоме своїми вражаючими скельними спорудами, включаючи величезний храм Трона, Монастир та Театр.

Воно відоме своїми вражаючими скельними спорудами, включаючи храм Трона, Монастир та Театр, які були викладені вапняком у давні часи. Петра була основана близько 312 року до нашої ери набатеянами, і стала важливим торговим центром, що з'єднував Аравію, Єгипет, Сирію та Фенікський захід. У 1985 році Петра була включена в Список світової спадщини ЮНЕСКО, і вона є однією з найбільш популярних туристичних визначних пам'яток у Йорданії та світі.

Місто Петра (або Роуз-Сіті, як його часто називають через свій рожевий колір) знаходиться в глибокому каньйоні, і було відкрите для світу в 1812 році. Воно відоме своїми скельними будівлями, які викладені вапняком, та деякі з них датуються до IV-го століття до нашої ери.

Серед головних визначних пам'яток міста Петра є такі, як храм Трона (або храм Казні), який був побудований в період I-го століття до нашої ери, Монастир Аль-Дейр, який був побудований в I-му столітті нашої ери і знаходиться на вершині скелі, а також Театр, що містить більше 3000 місць, та використовувався для театральних вистав і релігійних церемоній.

Петра – це не лише архітектурне диво, але й свідчення різноманітної культури та історії регіону. Відвідування цього місця – це захоплюючий досвід для кожного туриста, який цікавиться археологією, історією та культурою. У місті Петра є ще багато інших вражаючих будівель і споруд, таких як Фасад Скали Трезора, який часто зображують на рекламних матеріалах, та багато інших храмів, палаців, амфітеатрів і могильників.

Крім архітектурних пам'яток, в Петрі є також красивий Набійський монастир, який знаходиться в 12 км на південний захід від міста і є одним з найвідоміших монастирів у Йорданії.

Зараз Петра – це популярний туристичний напрямок, який відвідують туристи з усього світу, і він був названий одним з Нових світових чудес відповідно до опитування, проведеного в 2007 році.

Руїни Джераша – одне з найкраще збережених римських міст на Близькому Сході, з вражаючим амфітеатром та храмами. Джераш – це ще один визначний історичний об'єкт в Йорданії. Це давнє римське місто, розташоване на північ від столиці Аммана, і воно відоме своїми руїнами, які були збережені в досить доброму стані [23].

У місті можна побачити такі вражаючі архітектурні споруди, як амфітеатр, який міг вмістити до 15 тисяч глядачів, термальні ванни, форум, майстерні та храми, які були присвячені різним богам. Для туристів також доступні екскурсії і гіді по руїнам, які дозволяють краще пізнати історію міста та римської культури.

Джераш також є популярним туристичним напрямком, який відвідують туристи з усього світу. Він також входить до списку світової спадщини ЮНЕСКО разом із Петрою.

Йорданія відома своїми природними красами, особливо долиною річки Йордан та Мертвим морем.

Мертве море – це одне з найбільш низько розташованих місць на Землі, воно розташоване на висоті близько 430 метрів нижче рівня моря. Вода в Мертвому морі настільки солоня, що вона не містить жодного життя. Але

завдяки цьому вона має лікувальні властивості і приваблює велику кількість туристів з усього світу, які приїжджають сюди, щоби відвідати СПА-курорти, поплавати у воді та відпочити [23].

Долина річки Йордан – це ще одне природне диво Йорданії, яке приваблює багато туристів. Тут можна знайти багато історичних та релігійних пам'яток, таких як місце хрещення Ісуса Христа, а також можна відвідати різноманітні ферми, де вирощують фрукти, овочі та різні види культур. В цій долині також можна побачити різні види дикої тварини, такі як гірські кози та орли.

Йорданія – це країна з багатою історією та культурою, яка приваблює велику кількість туристів з усього світу. З її давніми містами, природними красами та гостинними людьми Йорданія – це відмінне місце для відпочинку та подорожей.

Крім того, Йорданія – це країна, яка має багату кулінарну традицію. Тут можна скуштувати багато різних страв, зокрема національні страви, такі як манакіш та м'ясні шашлики з назкебаб. Також популярними напоями є м'ята та каркаде – напій з гібіскуса.

Йорданія також має багато різних музеїв та галерей, де можна ознайомитись з історією та культурою країни, зокрема музей міста Амман, музей Фольклору в Ірбіді та галерея Мадаба. Крім того, Йорданія – це країна, яка має великий релігійний імпортанс. Тут можна знайти багато релігійних місць, зокрема Місяць Підніжжя, Бетлегем та Єрусалим. Йорданія також має велику кількість історичних місць, пов'язаних з Біблією, зокрема гори Неві та Сіон [10].

Узагалі, Йорданія – це країна з багатою історією та культурою, яка має чимало вражаючих місць для відвідування. Це ідеальне місце для тих, хто цікавиться історією, культурою та природою, а також для тих, хто хоче відвідати Середній Схід та Близький Схід.

Мертве море – найнижче місце на Землі та найсолоніше водоймище, відоме своїми лікувальними властивостями та вражаючими краєвидами.

Мертве море має дуже високий рівень солі, який забезпечує йому таку високу плавучість, що навіть неможливо зануритися повністю в воду. Крім того, на дні Мертвого моря знаходиться багато корисних мінералів, таких як магній, калій і бром, які мають лікувальні властивості.

Це місце відоме своїми туристичними об'єктами, такими як курортні готелі та СПА-центри, де можна отримати різноманітні процедури на основі мертвоморських мінералів, які поліпшують стан шкіри та загальний стан здоров'я. Також, поблизу Мертвого моря знаходяться давні історичні пам'ятки, такі як Масада – фортеця на вершині гори, яка була побудована євреями більше 2000 років тому, і Біблійські міста Содом і Гоморра.

Крім того, Йорданія має багату культурну спадщину, яку можна оглянути в музеях, галереях і історичних місцях. Один з найвідоміших музеїв країни – Національний музей Йорданії, розташований в столиці Аммані, де зберігається багато археологічних знахідок та історичних артефактів, що розповідають про багату історію Йорданії [11].

Акабська фортеця – це військова фортеця, збудована мамлюками у XIII столітті. Вона розташована на пагорбі з видом на місто Акаба та Червоне море, і служила для контролю торгівлі між Єгиптом та Сірією. Фортеця має вражаючі вежі та мури, і вважається однією з найбільш відомих історичних пам'яток Йорданії.

Сьогодні Акабська фортеця є популярним місцем для відвідувачів, оскільки з її веж можна побачити вражаючі краєвиди на місто та море. Крім того, на території фортеці проводяться культурні заходи та фестивалі, що привертають багато туристів.

Амманський Римський театр – величезний античний театр, збудований римлянами, з вражаючим кам'яним архітектурним дизайном та виглядом на місто Амман. Одна з найвідоміших і найстаріших археологічних пам'яток в Йорданії. Був збудований у 2-му столітті н.е. за правління Імператора Антоніна Пія і розташований у центрі Аммана, столиці країни. Театр мав ємність близько 6000 глядачів і був використовуваний для проведення

різноманітних видовищ, таких як драми, комедії та інші події. Театр має неповторний архітектурний стиль, зроблений з каменю і складається з двох частин: більшої нижньої частини і меншої верхньої частини, що включає сцену. На фасаді театру можна побачити красиву архітектурну орнаментику, яка є прикладом римського мистецтва. Сьогодні театр залишається популярним туристичним місцем, де можна оглянути вражаючі руїни та насолодитися красою історичного міста Аммана [14].

Йорданія має багату природну спадщину, яка включає в себе десятки заповідників, парків та резерватів. Ось кілька природних пам'яток, які варто відвідати в Йорданії:

Долина Великих Ущелин – вражаюча гірська долина, яка розташована на сході Йорданії. Це місце, де зустрічаються дві тектонічні плити, що створює унікальний пейзаж та геологічні утворення.

Долина Великих Ущелин є одним з найбільш вражаючих і приголомшливих місць в Йорданії. Розташована вона на сході країни, між гірськими хребтами Амманської і Арабської платформ. Ця долина була створена річкою Ваді аль Муджіб, яка вигравала свій шлях крізь гори понад тисячі років, утворюючи великі каньйони, глибокі ущелини, печери та оазиси.

Долина Великих Ущелин – це не тільки дивовижна природа, але й величезна культурна спадщина. Це місце, де давні народи й цивілізації жили, торгували та воювали. У долині можна побачити багато археологічних пам'яток, таких як давні міста, храми, печерні монастирі та поселення. Одним з найвідоміших археологічних об'єктів є місто Мадаба, де знаходиться один з найбільших мозаїчних підлог у світі, яка зображує карту Йорданії з часів біблійного Ізраїлю [23].

Долина Великих Ущелин в Йорданії відома своїм неперевершеним красномовством, зустрічається на східному заході країни, між Амманом і Мертвим морем. Ця глибока долина простягається більше 100 км і містить багато древніх міст і селищ, таких як місто Мадаба, Джераш, Керак та інші.

Долина Великих Ущелин також відома своїм вражаючим природним красномовством, тут можна побачити густі ліси, пустелі, каньйони та гірські хребти. У долині також знаходиться річка Мойсеса, яка вважається священною річкою в християнській традиції, і є популярним місцем паломництва.

Багато туристів приїжджають до Долини Великих Ущелин, щоб насолодитися гірськими маршрутами, здійснити рафтинг на річці Мойсеса, відвідати місця древніх римських міст, а також відчути справжній дух Йорданії.

Долина Фейнан – глибока ущелина на заході Йорданії, відоме своїми красивими каньйонами, джерелами, різноманітними видами рослин та давніми археологічними розкопками. Долина розташована на висоті близько 1000 метрів над рівнем моря, і тому тут завжди прохолодно та свіжо.

Для любителів пригод та активного відпочинку, Долина Фейнан пропонує безліч маршрутів для піших походів та велосипедних прогулянок. Тут можна побачити багато рідкісних видів рослин та тварин, серед яких кішки-дикий кінь, мангуст та копитні.

Крім природних красот, Долина Фейнан також славиться своїми археологічними пам'ятками, серед яких найбільш відомі – це давнє місто Кадмон, що датується VIII століттям до нашої ери, та місто Дана, яке було засновано понад 6000 років тому. Тут можна побачити залишки давніх фортець, храмів та інших історичних споруд [14].

У Долині Фейнан також є кілька еко-туристичних кемпінгів та готелів, які пропонують комфортне проживання у зручних наметах або будинках, оточених дикою природою. Такі місця чудово підходять для відпочинку та відновлення сил, а також для вивчення культури та історії Йорданії.

Долина Фейнан є також місцем розташування декількох археологічних визначних місць, таких як виверження мідних рудників більше ніж 3000 років тому. Також у долині можна знайти давньоєгипетські малюнки, що свідчать про імперські зв'язки між цією країною та Фейнаном. Нині

долина Фейнан відома своїми туристичними можливостями, зокрема, можливістю спостерігати за дикими тваринами, досліджувати віддалені долини та озера, пройтися по древніх стежках, зустрітися з місцевими жителями та дізнатися про їхні звичаї та культуру. Також тут можна знайти різноманітні екотуристичні проекти, що включають в себе відродження старих садиб та вирощування традиційних культурних рослин.

Пустеля Ваді-Рам – найбільша пустеля в Йорданії, яка відома своїми красивими каньйонами, водоспадами та вражаючими видами на зоряне небо, яка простягається від східного заходу до південного заходу Сирії та південного сходу Єгипту. Ця пустеля є однією з найсухіших і найбільш віддалених місцин на Землі, з температурними коливаннями від нуля взимку до понад 40 градусів влітку.

У пустелі Ваді-Рам є багато вражаючих каньйонів та скельних утворень, таких як Ваді-Рам, Джебель-Рам та Рас-Абу-Галум. Вона також відома своїми археологічними пам'ятками, включаючи місто Петра, а також давній храм Аммон-Ра та куполоподібний мавзолей Ібн-Хобейра.

Пустеля Ваді-Рам є популярним місцем для екотуризму, де можна займатися хайкінгом, кемпінгом, скелелазінням та піщаними буграми. Також тут можна зустріти різноманітну фауну, таку як гірський баран, дика свиня та орел-зміяр. Пустеля Ваді-Рам є однією з найбільших пустель на світі, що займає більше 75% території Йорданії. Ця пустеля славиться своїм красивим пейзажем з червоною та золотистою піском, величезними піщаними дюнами, каньйонами, водоспадами та оазисами [6].

Пустеля Ваді-Рам також є місцем багатої історії та культури. Вона була домівкою для багатьох давніх цивілізацій, таких як набатеї, римляни, араби та інші. Сьогодні тут можна знайти багато археологічних пам'яток, таких як стародавні кам'яні руїни та скельні розписи.

Також пустеля Ваді-Рам є популярним місцем серед туристів, оскільки вона пропонує безліч активностей, таких як джип-тури, верхова їзда, велосипедні прогулянки, сплав по каньйону та інші. Також тут можна

зустріти багато кочівників, які живуть у традиційних наметах та пропонують туристам дізнатися більше про їхній спосіб життя та культуру.

Озеро Тиберіада – найдовше та найбільше озеро в Йорданії, яке знаходиться в найнижчій точці Землі. Це місце відоме своїми красивими пляжами та різноманітними видами риб. Озеро, також відоме як Мертве море Галілейське, є найбільшим озером в Ізраїлі та найнижчим озером у світі, розташоване приблизно на 200 метрів нижче рівня моря. Озеро має довжину більше 21 кілометра і ширину більше 12 кілометрів, з максимальною глибиною більше 43 метрів.

Озеро Тиберіада має велике значення для релігійних паломників християнства, оскільки багато подій, пов'язаних із Ісусом Христом, пов'язують з цією областю. На березі озера розташовані такі історичні місця, як Капернаум, Бефсаїда та Коразин, де Ісус проводив багато часу та вчив своїх послідовників. Крім того, озеро є важливим джерелом прісної води в цій регіоні і використовується для зрошення сільськогосподарських угідь та виробництва електроенергії. Туристи також люблять відвідувати озеро для його красивих пейзажів, пляжів та водних розваг, таких як плавання, риболовля та водний спорт [10].

Озеро Тиберіада також відоме як Мером, це найбільше прісноводне озеро на Близькому Сході та найнижче прісноводне озеро в світі, знаходиться на висоті більше 200 метрів нижче рівня Середземного моря. Озеро має площу близько 166 квадратних кілометрів та досягає глибини більше 40 метрів. Озеро Тиберіада є святиною для християн та євреїв, оскільки відомо, що Ісус Христос провів більшу частину свого публічного служіння на берегах цього озера, вчинюючи чуда і проповідуючи своє послання. У той час як велика частина озера належить Ізраїлю, північний край належить Сирії. Озеро Тиберіада є важливим джерелом прісної води для регіону та використовується для зрошення сільськогосподарських земель. Крім того, риболовля є популярним заняттям на озері, особливо на коропа та ставриду. Багато туристів відвідують озеро, щоб насолоджуватися його красою та

релаксувати на його пляжах.

В Йорданії є природні заповідники і національні парки. Один з найбільш відомих – Джебель Рам – національний парк, розташований на заході країни, де можна побачити вражаючі гори та ущелини, дикі пустелі та зелені оазиси.

Загалом, Йорданія – це країна з багатою культурною спадщиною, вражаючими природними красами та незабутніми смаками, які зроблять ваше подорожування незабутнім.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТУРУ В ЙОРДАНІЮ «СХІДНИЙ БЕРЕГ»

У Йорданії є розкішні готелі та курорти, які надають різноманітні види номерів, включаючи люкси, стандартні номери, апартаменти та вілли. Деякі з готелів та курортів мають свої власні ресторани, кафе та бари, де гості можуть смакувати національні страви та напої.

Надамо характеристику засобів розміщення та підприємств харчування Йорданії. У Йорданії засоби розміщення та підприємства харчування включають в себе широкий спектр варіантів, що задовольняють різні потреби туристів та місцевого населення.

Ресторани – Йорданія славиться своєю кухнею, тому тут є безліч ресторанів, які пропонують різноманітні національні страви, а також інтернаціональну кухню. У більшості ресторанів можна спробувати такі страви, як гумус, фалафель, м'ясні шашлики та національний напій – чай з м'ятним листям.

Кафе – у Йорданії є безліч кафе, які пропонують різноманітні напої, включаючи каву, чай та соки. Багато кафе мають затишну атмосферу та пропонують великий вибір випічки та закусок.

Місцеві ринки та крамниці – на місцевих ринках та в крамницях можна придбати свіжі фрукти, овочі та м'ясо, а також національні сувеніри та ручну роботу.

Щодо платіжних засобів, більшість засобів розміщення та підприємств харчування приймають кредитні картки, такі як Visa, MasterCard та American Express, а також місцеву валюту – динар. Також можна звернутися до банкоматів для отримання готівки в місцевій валюті або в іноземній валюті. Деякі більш ексклюзивні ресторани можуть приймати лише готівку, тому перед відвідуванням рекомендується уточнити це у персоналу.

Засоби масової інформації викладають інформацію в основному на арабській та англійській мові.

Під час планування подорожі, варт звернутися до туристичного

підприємства. Туристична компанія – це підприємство, яке надає послуги у сфері туризму. Основна діяльність туристичних компаній полягає у продажі та організації подорожей для клієнтів, включаючи забезпечення перевезень, проживання, харчування, екскурсій та інших послуг.

Туристичні компанії можуть бути різних типів та розмірів. Деякі з них спеціалізуються на певному виді туризму, такому як круїзи, екотуризм або спортивний туризм, тоді як інші пропонують широкий спектр послуг для різних типів подорожей. Характеристики туристичної компанії можуть включати такі показники, як рівень її професійної кваліфікації, досвід та репутація на ринку, рівень сервісу та якість послуг, швидкість та якість відповіді на запити клієнтів, наявність власних турів та екскурсій, співпрацю з іншими компаніями та туристичними агентствами тощо.

Перед вибором туристичної компанії важливо ретельно дослідити ринок та з'ясувати, які послуги та сервіс вона пропонує, щоб забезпечити успішну та комфортну подорож.

Обслуговування туристів під час подорожі є дуже важливим елементом туристичної індустрії. Особливості обслуговування туристів залежать від різноманітних факторів, таких як тип туру, країна, культурні особливості тощо. Однак, деякі загальні особливості обслуговування туристів, які можна виділити, включають наступне:

1. Привітність та гостинність. Туристи очікують, що їх будуть вітати з посмішкою та готовністю допомогти.
2. Інформаційна підтримка. Туристи повинні бути добре інформовані про маршрут подорожі, готелі, ресторани, транспортні засоби та інші деталі, що стосуються їхньої подорожі.
3. Безпека. Туристи повинні почуватися безпечно та захищено протягом своєї подорожі. Особливо важливо забезпечити безпеку під час екстремальних турів, таких як альпінізм чи рафтинг.
4. Комфорт. Туристи очікують наявності комфортних умов проживання, харчування та перевезення.

5. Індивідуальний підхід. Кожен турист є унікальним, тому важливо забезпечити індивідуальний підхід до кожного клієнта та врахувати його потреби та бажання.

6. Якість послуг. Послуги повинні бути високої якості та відповідати очікуванням туристів.

Загалом, обслуговування туристів повинно бути грамотним, відповідальним та професійним, щоб забезпечити успішну та незабутню подорож для кожного туриста.

Розглянемо правила розроблення програм перебування туристів. Програма перебування – це набір замовлених послуг, розподілених по днях та по годинах їх надання.

Існує 11 основних правил складання програм перебування туристів:

Правило 1. При виборі закладу розміщення туристів слід враховувати тип підприємства, його категорійність та розрядність номерів.

Правило 2. При виборі типу харчування слід враховувати тип підприємства харчування, його розміщення, клас обслуговування, вид меню, кількість разів прийому їжі, національні особливості кухень народів світу.

Правило 3. Складання програми починається з розподілу за днями туру кількості ночівель та кількості разів прийому їжі, які в комплексі мають складати певну кількість туру днів.

Правило 4. При складанні програми перебування слід враховувати час, відведений на супутні та технологічні елементи.

Правило 5. При включенні екскурсій до програм турів слід зважити, що першою з них, зазвичай, є оглядова екскурсія по місту.

Правило 6. Не рекомендується включати більш ніж дві екскурсії тривалістю 2 – 3 години, або однієї замиської екскурсії тривалістю 6 – 12 год на один екскурс день.

Правило 7. При створенні програми перебування враховуються можливості міста (курорту, країни). До програми вносяться найбільш значимі заходи та найвідоміші об'єкти. При плануванні екскурсійної програми слід

уникати однотипності об'єктів показу.

Правило 8. Програми створюються з урахуванням сезонності подорожі (влітку – річкові прогулянки, відвідання парків, заповідників чи садів, відкритих басейнів, пікніки на свіжому повітрі; узимку – закриті об'єкти.

Правило 9. Програмне обслуговування найкраще починати із загальноінформаційних заходів.

Правило 10. Підбір програмних заходів обумовлюється метою подорожі та залежить від складу її учасників.

Правило 11. У разі створення програм для туристів у місцях їх довготривалого перебування – курортні готелі, молодіжні бази і табори, круїзні судна тощо. У таких випадках туристи мають безліч вільного часу і роль фірми – запропонувати туристу варіанти його раціонального заповнення за рахунок різноманітних розважальних (анімаційних) заходів.

Йорданія відома своїми кулінарними традиціями, де страви включають в себе традиційні інгредієнти, такі як оливкова олія, сочевиця, рис та спеції.

Традиційна йорданська кухня багато в чому схожа на кухню інших арабських країн. Звичайні страви Йорданії типові для Сирії та Лівану, Палестини та Арабських Еміратів. Проте є й відмінності. Розглянемо більш детально невеликий перелік національних страв Йорданії, і визначимо їх особливості.

Шаурма відноситься до спільних страв, поширених на всьому Близькому Сході. Справжня шаурма робиться у вигляді своєрідних млинців з великою кількістю м'яса і зелені. У всіх арабських країнах для її приготування широко використовують овочі, м'ясо курки та баранину, але в жодному разі не свинини.

Менсаф – баранина з рисом, зварена в сметані. Саме зварена, а не тушкована. Цю страву подають на весіллях, званих обідах чи вечерях. У Йорданії менсаф готують на лабані, кислій сметані і подають на великій страві. На розкладений рівним шаром рис кладуть дрібно нарізану баранину, а зверху посипають обсмаженими горіхами. Часто під шар рису кладуть

коржик або лаваш.

Адас – жовта сочевиця з куркою та цибулею в лимонному соку, страва, що вживається практично щодня. Зазвичай цю ситну юшку їдять взимку.

Маклюба – картопля і баклажани обсмажуються разом із яловичиною чи бараниною у каструлі чи сковороді. Потім туди додають попередньо обсмажений рис, заливають водою, додають сіль та спеції та гасять все це до готовності. Потім маклюбу накривають великою стравою і перевертають. Виходить м'ясо-картопляно-рисова запіканка, що подається на великій страві зі сметаною.

Млухія – суп з м'яса, курки або кролика з часником, рисом і лимонним соком. Особливу пікантність млухії надають листя різних трав, що виростають в арабських країнах.

Однією з найпопулярніших страв в Йорданії є манакіш – піца з тим'яном, оливковою олією та іншими приправами. Популярні такі національні страви, як м'ясо з рисом та овочами (мансаф), різні види шашликів (кебаб), овочеві рагу (муглуба), фаршировані овочі (махлуба), гороховий суп (адас), а також різноманітні солодощі, зокрема традиційний десерт з фісташками та філло тістом – баклава.

Котлети з грубодробленого гороху – недорога страва йорданської кухні, які рясно змащують тхінням, замазкою з того ж жовтого гороху з кунжутною олією. Тхенія часто вживається з м'ясними чи курячими стравами.

Арабське морозиво з горіхами, баклява (пахлава) з фісташками та медом, мухалябія (залізоподібний молочний мус), канафа (солодка вермішель з сиром) подаються на десерт.

З напоїв Йорданії відомий м'ятний чай із чорним чаєм та невеликою кількістю цукру. Йорданці люблять каву. На відміну від сусідніх Сирії та Лівану, де в каву традиційно додають чорний перець, а самі зерна сильно пересмажують, в Йорданії п'ють васат – суміш слабо підсмажених кавових зерен з кардамоном [29].

Особливості національної кулінарії залежать від характерного посушливого клімату країни і від «перетину» на території країни багатьох культур і народів. Всупереч поширеній думці, блюда місцевої кухні не такі гострі і пряні, як прийнято вважати. Зате повсюдно в їжу додаються м'ята, різноманітна зелень і трави, лимони у всіх видах, лук, мариновані оливки, кедрові горішки і т.д. Серед закусок популярні всілякі варіанти салатів, м'ясних і овочевих рагу, випічка з різними начинками, соління та мариновані овочі, а також знамениті страви з дрібно протертого гороху із зеленню – «фаляфель» і «хумус», паста «мутаббаль» з баклажанів, пряна горохова паста «Тхенія», а також різна зелень. За столом уживається багато хліба, в основному у вигляді коржиків «кмаж» (ними, як і скрізь на сході, часто користуються замість ложок), більш традиційного хліба «рагиф» і різних варіантів лаваша. Основою для м'ясних страв служать курятина, баранина і телятина, що подаються зазвичай з рисом або картоплею. Найбільш популярні своєрідні коржики з м'ясом і зеленню «шаурма», тушкована баранина «менсаф» під соусом з кисломолочних продуктів «лабан» і з рисовим гарніром, сочевиця «адас» з куркою і луком в лимонному соку, густий м'ясний суп з часником, рисом і лимонним соком «млухії», обсмажене в оливковому маслі курча «мусаххан» (подається з коржиком і цибульним соусом), тушковані особливим чином овочі з м'ясом або птахом «маклюба», смажене на вугіллі м'ясо «шиш кабаб», м'ясне асорті «машаві» та ін. Солодощі, вироблені в Йорданії, вважаються одними з кращих в арабському світі. Тут і посипані кунжутом печення, «баклява» (пахлава) з фісташками, знаменита «канафа» (кнафе) з сиром, пиріжки «гатаеф», десерт з гуави «жавафа» («жауафа»), відмінне морозиво, різні зацукровані фрукти і сотні інших видів кондитерських виробів. Чай і кава – традиційні напої. Їх тут п'ють багато і зі смаком. Чай часто п'ють з маленьких чашок, іноді надмірно солодким, але зате рясно додаючи в нього м'яту і трави. Кава навпаки нерідко подається взагалі без цукру, але зате він хорошої якості і часто в нього додається кардамон. Традиційно до кави пропонується склянку

холодної води (для запивання). Кава може бути чорним («кахва Арабія») або коричневим («уасат», використовуються декілька менш прожарені зерна кави). У країні проводиться декілька марок непоганих столових вин і пива, а також ввозиться багато високоякісного імпортного алкоголю. Найбільш популярний місцевий алкогольний продукт – традиційний для країн Близького Сходу «арак», що має сильний анісовий запах і специфічний «молочний» колір (п'ється розбавленим водою) [23].

Завдяки різноманітності численних кафе, торгових лавок і базарів у Йорданії туристи жваво цікавляться національною кухнею. У ній – історія цієї країни. «Sahtain wa Afiyah» – це фраза, яку говорять йорданці при подачі їжі. Буквально вона означає «Я бажаю вам здоров'я і благополуччя» і використовується, щоб спонукати гостей по-справжньому насолоджуватися їжею.

Ця країна завдяки своєму географічному положенню відчуває кулінарний вплив Північної Африки, Близького Сходу, Персії і Середземномор'я. Їжа в Йорданії настільки ж різноманітна, як її культура, історія і ландшафти [12].

Подорожуючи Йорданією, можна насолодитися національними стравами зі свіжого хліба, пряного рису і шматків ніжної ягнятини, чудово освіжаючим арабським салатом табулі. Дуже важливий в йорданській кухні хліб. Він буде вам поданий практично з усім, що замовляє турист.

У Йорданії і на Близькому Сході є прислів'я, яке перекладається приблизно так: «Навіть коли ви ситі, ви все ще можете з'їсти 40 шматочків». Ця фраза чітко відображає щедрість, гостинність і значимість їжі в йорданській культурі [29].

Розглянемо Топ – 15 популярних страв у Йорданії.

Фалафель (Falafel). Це подрібнений нут, змішаний з різними спеціями, а потім обсмажений в олії. Легкий і пухнастий всередині, хрусткий зовні, з ароматом тміна, часнику і петрушки, фалафель є однією з найпоширеніших вуличних закусок і національних страв у Йорданії.

Мутабель (Moutabel). Ця страва для тих, хто обожає баклажан у всіх його видах, особливо коли його підсмажили над вогнем, щоб надати чудовий димчастий смак і гладку вершкову консистенцію. Для мутабеля смажені й очищені баклажани змішуються з йогуртом, тахіні, часником і лимонним соком.

Фатет Хумус (Fattet Hummus). Це покрошений і розмочений хліб, змішаний з хумусом, тахіні і лимонним соком. Fattet hummus – повний переверот смаку звичайного хумуса. Він пухнастий і повітряний, як збиті вершки, і не такий щільний, як звичайний хумус.

Варак Енеб і Куса Махші (Warak enab kousa mahshi). Ці дві страви – фаршироване листя винограду і фаршировані цуккіні – іноді подаються разом. Вони фаршируються сумішшю рису, молотого м'яса, цибулі і легких приправ, потім довго гасяться на маленькому вогні. Warak enab може бути приготовлений і як закуска з маринованим виноградним листям. Але коли ця страва приготована з ребрами ягня і жиром, смак виходить незвичайним.

Манакіш (Manakish). Іноді його називають арабською піцою. Манакіш – це кругле тісто, полите оливковою олією і посипане заатаром (суміш спецій трав'яного тім'яна). У середину за бажанням кладуть начинку з білого сиру, яєць або молотого м'яса і запікають у цегляній печі.

Муджадара (Mujadara). Типова повсякденна йорданська їжа – суміш рису, чечевиці і приправ, що включають тмин. Практично кожен йорданець знає, як готувати його вдома. Рис вариться разом з чечевицею, так що всі аромати всі змішуються разом. Крім того, підсмажена карамельна цибуля та ароматні кедрові горішки, посипані зверху, надають страві незвичайний смак.

Шаурма (Shawarma). Як і на всьому Близькому Сході, в Йорданії ви зустрінете багато ресторанів, де подають шаурму з м'ясом ягня, курки або яловичиною. В Аммані є ціла вулиця шаурми, де можна знайти велику різноманітність її видів.

Арайес – це два шари лаваша з прошарком рубаної баранини, цибулею,

петрушкою і ароматною приправою. Арайес обмокують в оливкову олію і смажать на гарячому деревному вугіллі, так що він стає золотисто-коричневим і хрустким зовні.

Шиш кебаб (Shish Kebabs). Популярний на Близькому Сході, шиш кебаб в Йорданії, як правило, робиться з фаршу ягня, змішаного з петрушкою і великою кількістю солі і підсмажується на вугіллі.

Кофта Бі Тахіні (Kofta Bi Tahini). Це страва, яка складається з нижнього базового шару м'ясного фаршу («кофта»), сплющеного в ліпешку і увінчаного тонкими ломтиками картоплі, политого густим соусом тахіні, а потім запеченого.

Мусахан (Musakhan). Це йорданська і палестинська страва зі шматочків хліба, курки, цибулі, запашних спецій і оливкової олії. Всі інгредієнти гасяться разом. Незважаючи на те, що спеції мають солодкий відтінок, в результаті страва виходить не солодкою.

Кіббе Бі Лаван (Kibbeh Bi Laban). Це маленькі кульки з фаршу, цибулі і спецій, обвалені в булгурі і обсмажені до золотистої кришталевої скоринки. У такому вигляді їх зазвичай і їдять, але для кіббе-бі-лабана готові кіббе ще протушують в йогуртовому соусі, який перетворює їх із закуски на основну страву.

Мансаф (Mansaf). Ця їжа в Йорданії, без сумніву, є однією з найулюбленіших національних страв у місцевих жителів. Три основні його компоненти – це рис, ягня і регідратований йогурт з козячого молока. Щоб дійсно випробувати магію мансафа, ви повинні відправитися в пустелю. Бедуїни традиційно їдять національну страву навколо великої тарілки, використовуючи праву руку, а ліву тримаючи за спиною.

Маглуба (Maqluba). Ця страва (буквально перекладається «догори дном») складається з шарів баранини або курки на дні, рису і спецій. Як тільки страва готова, горщик перевертають на велику тарілку або загальний піднос, так що рис залишається на дні, а м'ясо або курка – зверху. Страва малуба, що дуже нагадує плов, прикрашають петрушкою, обсмаженими

кедровими горіхами і шматочками лимона.

Зарб (Zarb). Подібно полінезійському підземному м'ясному спекотному, йорданська версія бедуїнської підземної печі відома як zarb. Суміш м'яса (ягня і курка), рису, цибулі та моркви поміщаються в квадратний отвір у землі, який заповнений палаючими гарячими вугіллями. Потім отвір для утримання в теплі покривається кількома ковдрами, і, нарешті, покривається шаром піску. Через кілька годин продукти одночасно виймають, обробляють на пару і смажать на грилі.

Йорданські десерти. Було б немисливо закінчити розмову про їжу в Йорданії без опису її смачних десертів. Особливо слід зупинитися на канафі (Kanafeh). Цей десерт особливо популярний в Палестині та Йорданії. Сир є найбільш помітним з інгредієнтів у канафі, де змішується з локшиною або манною крупою, просоченою липким сиропом з ароматом троянд, і увінчується тріскою подрібнених фісташок. Сир на дні має смак, схожий на моцарелу, а верхня кірка хрустка і липка.

Традиційні напої в Йорданії. Не можна не згадати в цьому розділі йорданський кава і м'ятний чай. Ці два напої роблять подорож країною ще більш приємною. Кава, яка подається густою і непроцільною, з додаванням кардамону, здається міцнішою і насиченою, ніж арабська. А м'ятний чай є типовим завершенням будь-якої трапези.

Розглянемо особливості подорожі до Йорданії. Для виїзду з України потрібно мати паспорт громадянина України та необхідні візи або інші документи, які дають право на в'їзд в конкретну країну. Йорданія – безвізова країна для громадян України. Віза в Йорданію оформляється по прильоту в країну. Для оформлення візи необхідно мати при собі такі документи: закордонний паспорт, дійсний як мінімум 6 місяців з дня закінчення поїздки, страховка, ваучер. Вартість одноразової в'їзної візи складає 15\$ [25].

Насьогодні в Україні встановлено воєнний стан, що забороняє виїзд чоловіків з країни. Тому це більше стосується жіночого полу, але й навіть зараз знайти турфірму поїздки буде важко. На сучасний стан – в країні війна,

це складні часи, зараз мало хто має можливість та бажання масштабно подорожувати. Багато хто виїхав в інші країни – хочуть повернутись додому та знаходяться в «підвішеному стані очікування», коли життя «стоїть на паузі», хочеться нарешті повернутись додому, але небезпечно.

Перед виїздом з України варто перевірити необхідні вимоги щодо вакцинації та інші обмеження, які можуть встановлюватися через пандемію COVID-19.

Для отримання детальної інформації щодо виїзду з України, рекомендується звернутися до консульських установ країн, куди ви збираєтесь подорожувати, а також ознайомитися з інформацією на сайті Міністерства закордонних справ України та Міністерства інфраструктури України [25].

Варто звернути увагу на митні правила. На одну особу для ввезення/вивезення дозволено 1 літр алкогольних напоїв, 1 блок цигарок, 15000 дол. США. В Міжнародному аеропорту імені Королеви Алії для іноземців існує можливість відшкодування податків за придбані під час перебування в Йорданії товари та послуги. При цьому необхідно подати квитанції загальною сумою не менш 365 динарів (515 дол. США).

Дії у випадку відмови у в'їзді на територію Йорданії. Існують поодинокі випадки відмови йорданськими компетентними органами у в'їзді на територію Йорданії. Зазвичай причинами відмови можуть бути: недостатнє фінансове забезпечення (бажано мати при собі кошти у сумі з розрахунку 100 дол. США на день перебування в Йорданії), непідтвердження мети подорожі під час співбесіди із Службою Безпеки Йорданії, суттєве перевищення строку законного перебування на території Йорданії під час попередньої подорожі, наявність в Службі безпеки Йорданії інформації про порушення іноземцем законодавства Королівства про працевлаштування, наявність імені іноземця у переліку осіб, яким на певний час заборонено відвідувати Йорданію [29].

У разі прийняття рішення про відмову у в'їзді на територію Йорданії,

іноземця депортують найближчим рейсом до України. Зазвичай, це рейс тієї ж авіакомпанії, якою прибуває іноземець, або якщо в той день немає таких рейсів – то найближчим рейсом.

Дії у випадку затримання / арешту на території Йорданії. У разі Вашого арешту/затримання на території Королівства, йорданські компетентні органи мають інформувати про це Посольство. Проте Ваші друзі чи знайомі можуть зробити це набагато швидше. В Йорданії Ви не маєте права робити телефонні дзвінки у разі арешту, проте у Вас є право попросити офіцера поліції/міграційної служби поінформувати Посольство про факт вашого арешту/затримання. Посольство може на Ваше прохання поінформувати Ваших найближчих родичів.

Якщо Вас тимчасово затримали, Вас мають привести до суду або до губернатора міста Амман до кінця наступного робочого дня. Ваш паспорт буде тимчасово вилучено. Суддя або губернатор має прийняти рішення щодо Вашого подальшого арешту або звільнення на свободу (у цьому разі, паспорт повертається).

У разі, якщо строк правопорушення є несерйозним, заарештованого можуть тримати максимум 7 днів. У разі, якщо строк покарання за правопорушення перевищує 2 роки, тоді під арештом можуть тримати протягом 15 днів. Прокурор може подовжити строк арешту у разі малих правопорушень – до 1 місяця, у разі тяжких правопорушень – до 3 – 6 місяців. Ви можете звернутись до послуг адвокатів на будь-якій стадії вашого затримання/ арешту / перебування під судом. Перелік контактів російськомовних / англомовних адвокатів розміщено на сайті Посольства. Посольство не може сплачувати послуги адвокатів або гарантувати, що заявник сплатить необхідні послуги. Якщо Ви не в змозі самотійно винайняти адвоката, у Вас є право просити державного адвоката, проте в Йорданії процедура отримання державного адвоката є надзвичайно складною.

Консульська посадова особа відвідуватиме Вас після отримання

відповідного дозволу від компетентних органів Йорданії та, за Вашої згоди, триматиме Ваших родичів у курсі Вашої судової справи, умов утримання, морального стану. Найпоширенішими випадками арешту іноземців в Йорданії є порушення Закону про перебування іноземців або Закону про працевлаштування іноземців. Найчастіше за такі правопорушення (за винятком несуттєвого перевищення строку перебування) іноземців депортують із Королівства за рахунок коштів іноземця із наступною забороною на в'їзд в Йорданію на певний період [29].

Дорожня поліція слідкує за дотриманням правил дорожнього руху. У випадку фіксації порушення на місці стягується штраф у розмірі до 200 дол. США. Серед поширених порушень є відсутність пристебнутого ремня безпеки, розмова по мобільному телефону, перевищення швидкості тощо.

Слід мати на увазі, що за місцевими законами, водій, який збив пішохода, є винним у будь-якому випадку. Такому водієві загрожує ув'язнення та виплата компенсації.

Розглянемо безпекову ситуацію в Йорданії. Йорданське Хашимітське Королівство залишається осередком стабільності на фоні нестабільної ситуації в регіоні, проте може бути потенційно вразливим перед деякими проблемами, зокрема ризиком терактів. Йорданська влада продовжує вживати заходи для запобігання виникненню ризику здійснення терактів або проникнення терористів із сусідніх країн через свої кордони. В багатьох громадських місцях посилені заходи безпеки, зокрема здійснюється догляд особистих речей та автівок тих, хто відвідує торговельні центри, де також встановлені рамки-металошукачі [10].

В Королівстві зберігається загальна загроза здійснення терактів, особливо у місцях, які найчастіше відвідують іноземці. Транснаціональні та місцеві терористичні групи вже продемонстрували здатність планувати та здійснювати теракти в Йорданії. В той час як міжнародна коаліція, учасницею якої є Йорданія, веде боротьбу проти угруповань ІДІЛ, існує загроза здійснення нападів на громадян західних країн.

З початку 2014 року в Йорданії продовжують мати місце протестні виступи населення, пов'язані з соціально-політичною та економічною ситуацією в країні. Здебільшого мітинги проводяться у п'ятничні (вихідні) дні. Вбачається, що загальноарабське пожвавлення громадської думки продовжує впливати на ситуацію в Йорданії. Мають місце також демонстрації на знак протесту проти дій ізраїльської влади на палестинських територіях.

Рівень кримінальної активності в Йорданії є порівняно невисоким. Водночас доцільно уникати багатолюдних зібрань, особливо в так званому Старому місті, де зафіксовані випадки крадіжок та шахрайства. Жінкам слід мати на увазі, що трапляються випадки, коли знаки уваги місцевих чоловіків переходять межі дозволеного.

Не рекомендується відвідувати табори палестинських або сирійських біженців, зокрема в місті та регіоні Маан. Слід бути пильними в містах Карак і Тафіла. Поточні події в Сирії наштовхують на необхідність рекомендувати громадянам України утриматись від відвідання півночі Йорданії, зокрема міста Гадара. Також не рекомендується відвідувати райони Йорданії, які розташовані на кордоні з Іраком [29].

Загальна ситуація в країні залишається стабільною, проте існує вірогідність стрімкої ескалації, тому громадянам України слід:

- бути дуже обережними;
- слідкувати за повідомленнями у ЗМІ про події в країні та в регіоні;
- регулярно відвідувати веб-сайт Посольства України в Йорданії: та МЗС України;
- уважно слідкувати за рекомендаціями розділу «Поради подорожуючим» посольства України.

Доцільно бути пильними перебуваючи поблизу мечетей, особливо під час зборів місцевих громадян на п'ятничну молитву, зокрема слід ретельно підходити до вибору форми одягу з урахуванням місцевих звичаїв та традицій.

Рекомендується бути обережними під час відвідування громадських місць у години пік. Особливо рекомендується не брати участь у демонстраціях, маніфестаціях, ходах, парадах, фотографувати такі заходи. Існує загроза проведення обмежених протестних акцій – в першу чергу після п'ятничних молитов – поблизу мечетей, у студентських містечках, у центрі Амману та інших міст [10].

Під час подорожування по країні рекомендується обмежитись відвіданням лише найбільших туристичних пам'яток. Якщо Ви плануєте відвідати віддалені райони міст, рекомендується пересуватись групами, попередньо попереджати про це третіх осіб, які б могли у разі виникнення проблемних ситуацій оперативно повідомити консульському підрозділу Посольства про загрозу. Рекомендується користуватись послугами лише ліцензованих таксі та зупинятись лише у тих готелях, вхід до яких обладнаний рамками-металошукачами.

Сезонні піщані вітри (декілька днів восени та на весні) можуть спричинити загострення респіраторних захворювань, зокрема астми, тому рекомендується у таких випадках користуватись респіраторними масками.

Рекомендується провести вакцинацію проти гепатиту А та тифу (в Йорданії можливе зараження цими хворобами через їжу та воду). Рекомендується часто мити руки та вживати лише очищену бутильовану воду [22].

На час державних свят банки, державні організації і більшість магазинів закриті на весь день. Державні свята в Йорданії:

1 січня – Новий рік;

30 січня – День народження короля Абдалли II;

22 березня – День Ліги арабських держав;

1 травня – День Праці;

25 травня – День Незалежності;

14 листопада – День народження короля Хусейна;

25 грудня – Різдво.

Терміни праці підприємств та установ Йорданії: в робочі дні: банки – 08:30 – 15:00; офіси – 08:30 – 13:00 та 15:30 – 18:30; державні організації – 08:00 – 15:00; торгові центри – 10:00 – 22:00.

Вихідний – п'ятниця. Неділя – робочий день.

Варто звернути увагу на правила поведінки, безпеку, чайові в Йорданії.

Йорданія – мусульманська країна, тому є деякі обмеження в одязі навіть для туристів. Для жінок бажано: закриті плечі, відсутність декольте, коротких спідниць або шортів. Для чоловіків – бажано довгі штани (не шорти). На пляж бажано вдягати закриті купальники для жінок і шорти для чоловіків.

Чайові в Йорданії – не обов'язкові, але їх завжди приймуть з вдячністю.

Фотографувати людей можна тільки з їхнього дозволу, а стратегічні об'єкти (прикордонні пункти, аеропорти) заборонено [14].

Справжнім задоволенням для любителів шопінгу стане традиційний східний базар «сук», де зберіглася добра традиція торгуватися. Взагалі Йорданія буквально кишить сувенірними магазинчиками. Йорданія славиться своїми виробами з срібла та золота ручної роботи, так як чоловіки в Йорданії дарують жінкам замість квітів – золото. «Хевронське скло» – традиційний йорданський сувенір.

Найдешевшим, але в той же час дуже цікавими сувенірами можуть стати пляшечки, наповнені піском з різноманітними орнаментами. Найцікавіше те, що кожна пляшечка унікальна, малюнок ніколи не повторюється.

В Йорданії можна придбати якісну натуральну продукцію Мертвого моря: грязі, солі, креми, маски, мило та ін. Її можна знайти в магазинах готелів, в СПА, в аптеках, бутіках, в спеціалізованих магазинах на трасах і в Duty Free в аеропорту Аммана. Також туристи купують якісне оливкове масло, дуже смачні фрукти і, звичайно, східні солодощі.

На сучасний стан – прямого рейсу України в Йорданію – немає, тому нам потрібно з початку прибути в Польщу (наземним способом), потім вже

сісти в літак в міжнародному аеропорту Польщі, г. Жешув.

1 день. Амман. По прильоту в аеропорт Аммана зустріч і супровід українськомовним представником компанії Kailash. Допомога при проходженні формальностей в аеропорту Аммана. Трансфер в готель Аммана. Допомога при заселенні в отель «Amman Rotana» Вечеря і ніч в готелі Аммана.

2 день. Амман – Джераш – Амман. Сніданок у готелі. Поїздка в греко-римський місто Джераш. Обід в національному ресторані Джераша. Майстер-клас з приготування арабських коржів. У другій половині дня – оглядова екскурсія по Амману. Відвідування фабрики з виробництва фініків з дегустацією. Повертання до готелю. Відпочинок в готелі Amman Rotana Ввечері виїзд а вечерю в гості до йорданської сім'ї, яка мешкає водному з старовинних будинків Аммана. Майстер-клас з приготування арабського вечері.

3 день. Амман – Мадаба – Петра. Сніданок у готелі. Виписка з готелю. Екскурсія по Святих місцях – на річку Йордан, місце Хрещення Ісуса Христа, і на гору Небо в місті Мадаба. Обід в ресторані Мадаби з національною кухнею. Після обіду відвідання фабрики з виробництва мозаїк і косметики Мертвого моря. Далі – відвідування фабрики з виробництва оливок. Час на шопінг. Переїзд в Петру. Вечеря і ніч в готелі Петри «Petra Marriott Hotel»

4 день. Петра – Акаба. Сніданок у готелі. Екскурсія в древню Петру. Обід в національному ресторані Петри. Трансфер на Червоне море. Вечеря в рибному ресторані Акаби. Ніч в готелі Акаби «Lacosta Hotel»

5 день. Акаба – Ваді Рам – Акаба. Сніданок. Вільний ранок для купання. Виїзд на обід в ресторані Акаби. Екскурсія в пустелю Ваді Рам, джип тур по пустелі. Вечеря в бедуїнському кемпінгу з національною кухнею і запеченим баранчиком в земляній ямі. Ніч в готелі Акаби «Lacosta Hotel»

6 день. Акаба. Сніданок у готелі. Вільний день на Червоному морі. Увечері – вечеря в місцевому рибному ресторані. Прогулянка по торговим вуличках Акаби, де можна купити каву з кардамоном, горіхи, східні

приправи. Ніч в готелі Акаби

7 день. Акаба – Амман. Сніданок. Вільний ранок для купання. Обід в національному ресторані. Трансфер в Амман. По прибуттю в Амман відвідування кав'ярні, де можна випити арабська кава і насолодитися східними солодощами. Прогулянка по старому місту і відвідування магазинів з золотими і срібними прикрасами. Заключний вечерея в одному з кращих ресторанів Аммана, де вам запропонують мансаф – йорданське національне блюдо. Ніч в готелі Аммана (Amman Rotana).

Розглянемо особливості розрахунку вартості туру в Йорданію «Східний берег», які подані в таблиці 3.1.

Загальна вартість проживання в готелях за маршрутом складає 465 доларів США за 7 днів. У вартість не включено: гід в дні турів; напої в ресторанах за програмою; чайові гідів та водієві.

У вартість включено авіапереліт Жешув – Амман – Жешув; трансфери, згідно з програмою, на комфортабельному автомобілі; вхідні квитки на туроб'єктами: Цитадель, Джераш, Мадаба, гора Небо; обід в національному ресторані Джераша (напої не включені у вартість); обід в національному ресторані Мадаби (напої не включені у вартість); вечерея в національному ресторані Аммана (напої не включені у вартість); дегустація вин «Saint George»; відвідування «show room» виробника Йорданського оливкового масла; cooking class в йорданській сім'ї; українськомовний асистент при проведенні Cooking class; розміщення в готелях, вибраної категорії на ВВ підставі; страховка.

Варто зазначити: національні ресторани в Аммані і Джераше не пропонує алкогольні напої; національний ресторан в Мадабе пропонує алкогольні напої; українськомовний гід оплачується (день 2 + день 3+ день 4 – 300\$ з групи за три дні); розміщення по програмі в стандартних номерах; екскурсії без гіда.

Особливості програми: по дорозі з Петри в Акабу можна відвідати пустелю Ваді Рам – щоб насолодитися унікальними пейзажами, схожих на

які немає більше ніде на планеті. По приїзду в Акабу – відвідування музею Aqaba Museum та прогулка на пляжі Аль Гандур.

Таблиця 3.1 – Особливості розрахунку вартості туру «Східний берег»

Назва готелю	Готель Amman Rotana (Амман)	Готель Lacosta Hotel(Акаба)	Готель Petra Marriott Hotel (Петра)
Вартість проживання	35 JOD (49 дол.) / ніч	20 JOD (28 дол.) / ніч	20 JOD (28 дол.) / ніч
Платежні карти, які приймає готель	Master card, visa, American exspress	Master card, visa, American exspress, maestro, unionpay, discover, JCB	Master card, visa, American exspress
Страхова застава	Немає	При заїзді необхідно сплатити страхову заставу в розмірі JOD 50 (70 дол.) – отримання внесеної суми під час реєстрації від'їзду	Немає
Дитяче ліжко за запитом від 1 до 5 років	Безкоштовно	Безкоштовно	Безкоштовно

Перспективи можуть допомогти підвищити рівень розвитку туризму в Йорданії:

1. Розвиток інфраструктури – для приваблення більшої кількості туристів необхідно покращити інфраструктуру в країні, включаючи транспортну мережу, готельну базу та інші послуги.

2. Привабливі пакетні пропозиції – необхідно розробити привабливі

пакетні пропозиції для туристів, які включатимуть в себе відвідування історичних та культурних пам'яток, релігійних місць та природних об'єктів Йорданії.

3. Маркетингова кампанія – необхідно розробити ефективну маркетингову кампанію для приваблення туристів з усього світу. Маркетингова стратегія має включати в себе просування туристичних пропозицій в соціальних мережах та інтернеті, участь у міжнародних туристичних виставках та інші заходи.

4. Розвиток нових видів туризму – для розвитку туризму в Йорданії необхідно розвивати нові види туризму, такі як медичний туризм, гастрономічний туризм та інші, які можуть привернути більше туристів.

5. Підвищення рівня сервісу – для приваблення туристів необхідно підвищувати рівень сервісу, що надається туристам, включаючи готелі, ресторани та інші послуги.

ВИСНОВКИ

Йорданія має значний потенціал у розвитку туризму завдяки своїм багатим культурно-історичним та природним ресурсам.

Культурно-історичні пам'ятки Йорданії, такі як місто Петра, та інші, приваблюють туристів з усього світу.

Природні пам'ятки Йорданії, засоби розміщення та підприємства харчування Йорданії розвинені, включаючи готелі різного рівня комфорту та стильного харчування, що відповідає різним смакам та бюджетам.

Обслуговування туристів під час подорожі до Йорданії є професійним та якісним, зі спеціальними програмами для туристів із-за кордону.

Розробка туристичного туру «Східний берег» до Йорданії, який включає відвідування культурно-історичних пам'яток та природних пам'яток, є привабливою та цікавою для туристів.

Розрахунок вартості туру на основі відомостей є важливим кроком у плануванні туристичного відпочинку в Йорданії та дає можливість приблизно оцінити витрати на подорож.

Для розрахунку вартості туру було необхідно визначити його складові. Як зазначалося раніше, тур «Східний берег» до Йорданії включав в себе відвідування культурно-історичних та природних пам'яток країни, розміщення та харчування у готелях та ресторанах, а також транспортні послуги.

Для визначення вартості туру необхідно було знати кількість днів, протягом яких турист буде перебувати в країні, кількість туристів, які беруть участь у турі, а також обсяг послуг, які надає туроператор.

Загальна вартість туру складалася з таких складових: вартість авіаквитків з Польщі до Аммана для всіх туристів; вартість трансферів з аеропорту до готелю та з готелю до культурно-історичних та природних пам'яток; вартість розміщення у готелях, яка розраховується в залежності від класу готелю та кількості днів перебування; вартість харчування, яка також

залежить від класу ресторану та кількості туристів; вартість квитків на відвідування культурно-історичних та природних пам'яток; вартість послуг гіда; вартість страхування.

Отже, вартість туру «Східний берег» до Йорданії може варіюватися від \$800 до \$2000 на одну особу, залежно від кількості днів перебування, класу готелю та ресторану, обсягу послуг та інших факторів. Звичайно, це є орієнтовна вартість туру, яка може змінюватися в залежності від конкретного туроператора та умов продажу.

Перспективи можуть допомогти підвищити рівень розвитку туризму в Йорданії:

1. Розвиток інфраструктури – для приваблення більшої кількості туристів необхідно покращити інфраструктуру в країні, включаючи транспортну мережу, готельну базу та інші послуги.

2. Привабливі пакетні пропозиції – необхідно розробити привабливі пакетні пропозиції для туристів, які включатимуть в себе відвідування історичних та культурних пам'яток, релігійних місць та природних красот Йорданії.

3. Маркетингова кампанія – необхідно розробити ефективну маркетингову кампанію для приваблення туристів з усього світу. Маркетингова стратегія має включати в себе просування туристичних пропозицій в соціальних мережах та інтернеті, участь у міжнародних туристичних виставках та інші заходи.

4. Розвиток нових видів туризму – для розвитку туризму в Йорданії необхідно розвивати нові види туризму, такі як медичний туризм, гастрономічний туризм та інші, які можуть привернути більше туристів.

5. Підвищення рівня сервісу – для приваблення туристів необхідно підвищувати рівень сервісу, що надається туристам, включаючи готелі, ресторани та інші послуги.

Сьогодні туризм продовжує розвиватися в Йорданії, і країна стала ще більш популярним місцем для відпочинку і подорожей. Йорданія пропонує

багато різноманітних туристичних маршрутів, таких як відвідування культурно-історичних пам'яток, активний відпочинок в горах та на морі, медичний туризм, гастрономічні тури та багато інших.

Одним зі значних досягнень Йорданії в туризмі є розвиток екотуризму. У країні є багато природно-заповідних територій, де можна спостерігати унікальну флору та фауну, а також проводити різноманітні еко-активіті.

Незважаючи на політичні труднощі та інші виклики, Йорданія продовжує розвивати свій туристичний потенціал та привертати увагу подорожуючих зі всього світу. У 2019 році країну відвідали понад 5 мільйонів туристів, що свідчить про її постійний розвиток у цій сфері.

В Йорданії розвинуто декілька видів туризму, які наведені нижче. Релігійний туризм – Йорданія є важливим місцем для релігійного туризму, оскільки тут знаходяться святі місця для християн та мусульман, такі як місце хрещення Ісуса Христа, Могила Іоанна Хрестителя, Мечеть Мухаммада та інші. Релігійний туризм приваблює значну кількість туристів з різних країн світу. Екологічний туризм – Йорданія має природні краси, такі як Мертве море, пустелі та національні парки, які приваблюють туристів, що цінують природу та екологічний відпочинок.

Географічне розташування – Йорданія знаходиться в центрі Близького Сходу та має кордони з Ізраїлем, Сирією, Іраком та Саудівською Аравією. Це розташування забезпечує можливість розвитку транзитного туризму, який включає в себе туристів, які перебувають у транзиті на шляху до інших країн.

З огляду на ці фактори, Йорданія має великий потенціал для подальшого розвитку туризму.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Про туризм: Закон України / Відомості Верховної Ради України, 1995. № 31. Ст. 241 (в редакції від 04.08.2011) URL : [http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg= 324%2F95-%E2%F0](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=324%2F95-%E2%F0) (дата звернення: 12.04.2023).
2. Алієва-Барановська В. Міжнародний туризм : навч. посіб. Київ : ЦНЛ. 2019. 344 с.
3. Аріон О. В., Уліганець С. І., Дмитрук О. Ю. Географія туризму : навч. посіб. Київ . 2019. 206 с.
4. Божидарнік Т .В. Міжнародний туризм : навч. посіб. Київ : ЦНЛ. 2019. 312 с.
5. Великочий В. С., Дутчак О. І., Шикеринець В. В. Міжнародний туризм : навч. посіб. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2015. 254 с.
6. Всесвітняї спадщина ЮНЕСКО в Йорданії. URL : <https://whc.unesco.org/en/statesparties/jo/> (дата звернення: 22.04.2023).
7. Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019. 178 с.
8. Грановська В. Г. Туризм і природно-рекреаційний потенціал : словник-довідник. Херсон : ОлдіПлюс, 2020. 108с.
9. Доценко А. Туристичне країнознавство. Київ : Університет «Україна», 2022. 148 с.
10. Йорданське інформаційне агентство. URL : <https://www.petra.gov.jo/> (дата звернення: 22.04.2023).
11. Йорданський музей археології і мистецтва. URL : <https://www.jma.org.jo/> (дата звернення: 22.04.2023).
12. Інститут дослідження історії та археології Йорданії. URL : <https://www.ifporient.org/> (дата звернення: 22.04.2023).
13. Кіптенко В., Малиновська О. Організація екскурсійних послуг : підручник. Херсон : ОЛДІПЛЮС, 2018. 518 с.

14. Королівський культурний центр Йорданії. URL : <https://www.rccc.gov.jo/> (дата звернення: 22.04.2023).
15. Кручек О. А. Основи туризмології : навч. посіб. Херсон : Олді Плюс. 2020. 234 с.
16. Кузик С. П. Географія міжнародного туризму. Львів : ЛНУ. 2019. 272 с.
17. Лизогуб В. А. Країнознавство. Харків, 2019. 384 с.
18. Мальська М. Бордун О., Гамкало М. Туристичне країнознавство. Азія та Океанія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 184 с.
19. Мальська М. П. Економіка туризму. Теорія та практика : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 344с.
20. Мальська М., Антонюк Н., Занько Ю., Ганич Н. Країнознавство: теорія та практика. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 528 с.
21. Мальська М., Гамкало М., Бордун О. Туристичне країнознавство. Європа. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 224 с.
22. Міністерство туризму та антикваріату Йорданії. URL : <https://www.mota.gov.jo/22> (дата звернення: 22.04.2023).
23. Національний музей Йорданії. URL : <https://www.jordanmuseum.jo/> (дата звернення: 22.04.2023).
24. Національний парк Ваді Рам. URL : <https://www.wadirum.jo/> (дата звернення: 22.04.2023).
25. Посольство України в Йорданії. URL : <https://jordan.mfa.gov.ua/ua> (дата звернення: 22.04.2023).
26. Семенов В. Ф. Туристичне країнознавство : навч. посіб. Одеса : Атлант, 2019. 392 с.
27. Стафійчук В. І., Малиновська О. Ю. Туристичне країнознавство : навч. посіб. Київ : Олді плюс, 2020. 808 с.
28. Тарасова В. В., Нестерчук І. К., Осіпчук А. С. Географія туризму : навч. посіб. Житомир, 2021. 252 с.
29. Туристичний портал Йорданії. URL :

<https://www.visitjordan.gov.jo/> (дата звернення: 22.04.2023).

30. Alliance International de Tourisme. URL : <https://www.ait-touringalliance.com/> (дата звернення: 22.04.2023).

31. International Hotel Association. URL : <https://www.hospitalitynet.org/organization/17000749.html>. (дата звернення: 22.04.2023).

32. The United Nations Statistics Division. URL : https://unstats.un.org/home/nso_sites. (дата звернення: 22.04.2023).

33. United Federation of Travel Agents' Associations. URL : <https://uia.org/s/or/en/1100014936>. (дата звернення: 22.04.2023).

34. UNWTO World Tourism Barometer: January 2023. URL : https://www.google.com/search?q=UNWTO+World+Tourism+Barometer&rlz=1C1AVFA_enUA1050UA1050&oq=UNWTO+World+Tourism+Barometer&aqs=chrome. (дата звернення: 22.04.2023).

35. World Association of Travel Agencies. URL : <https://ictp.travel/wata-world-association-of-travel-agencies>. (дата звернення: 22.04.2023).

36. Ахадов Р. А., Віндюк А. В. Розвиток туризму в Йорданії. *Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 25 листопада 2022 р. Запоріжжя : Національний університет «Запорізька Політехніка». С. 31–33.

ДОДАТКИ

Додаток А

Герб Йорданії

Додаток Б

Географічне положення Йорданії

